

A) ΟΙ ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

**B) ΠΡΩΤΟΓΕΝΕΙΣ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΕΙΣ
ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ**

A) ΟΙ ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

= το σύνολο των ιχνών
που άφησαν τα πρόσωπα
του παρελθόντος

(«*οι εκπρόσωποι του
παρελθόντος*»)

ΕΙΔΗ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΠΗΓΩΝ

α) **Κείμενα** = αρχεία, χειρόγραφα, δημόσια έγγραφα, επιγραφές, ημερολόγια, περιοδικά, βιβλία, επιστολές, απομνημονεύματα, στατιστικές, διαφημίσεις, πρακτικά συνεδριάσεων...

β) **Αντικείμενα** = αγάλματα, εργαλεία, όπλα, στολές, εφευρέσεις, κτίσματα, νομίσματα...

γ) **Προφορικές (ακουστικές) αφηγήσεις =**

ήχοι, τραγούδια, ραδιοφωνικές εκπομπές
ηχογραφημένοι πολιτικοί λόγοι,
συνεντεύξεις...

δ) **Οπτικά ντοκουμέντα =**

κινηματογράφος, video, φωτογραφίες,
χάρτες, πόστερ, εικόνες, έργα ζωγραφικής,
γραμματόσημα...

ε) **Ηλεκτρονικές – ψηφιακές πηγές**

«*Η ιστορία γίνεται βέβαια με τις γραπτές πηγές...*

● ● ●
Μπορεί όμως και πρέπει να γίνεται με ο,τιδήποτε επιτρέπει στον ιστορικό η επινοητικότητα του να χρησιμοποιήσει.

*Με λέξεις. Με νοήματα. Με τοπία και κεραμίδια...
Με πραγματογνωμοσύνες γεωλόγων πάνω στις πέτρες
και με αναλύσεις μεταλλικών σπαθιών από χημικούς.*

*Με μια λέξη, με ό,τι συνδέεται με τον άνθρωπο,
εξαρτάται απ' αυτόν,
του χρησιμεύει,
τον εκφράζει,
δηλώνει την παρουσία, τη δραστηριότητα,
τις προτιμήσεις και τις συμπεριφορές του ανθρώπου...»*

(Lucien Febvre)

▶ Αυτά τα ίχνη (= τα κατάλοιπα, τα λείψανα) του παρελθόντος, μαρτυρούν για το παρελθόν, αποτελούν δηλ. ιστορικές μαρτυρίες

▶ Οι ιστορικές μαρτυρίες φωτίζουν τα ιστορικά γεγονότα, = δηλ. το τι συνέβη στο παρελθόν

▶ πηγές → (μαρτυρίες) → γεγονότα

- ● ► Οι ιστορικοί συλλέγουν πηγές,

οι οποίες μπορούν να
χρησιμεύσουν ως μαρτυρίες

για να διερευνήσουν τα γεγονότα
του παρελθόντος

- ▶ Όλη αυτή η προσπάθεια γίνεται
κάτω από τη συνειδητή ή ασυνείδητη
● ● ● επίδραση και εύνοια μιας θεωρίας
(μιας υπόθεσης, ενός μοντέλου,
μιας οπτικής γωνίας...)

π.χ. Μελετώ την «**Ελληνική Επανάσταση**»
σύμφωνα

με τη **μαρξιστική**, την **εθνική**,
τη **φιλελεύθερη** ή τη **μεταμοντέρνα** θεωρία...
ή, κάποτε και με **ένα μείγμα** κάποιων από αυτές...

- «Χρειάζεται μια θεωρία “πιθανής ιστορίας”
για να κάνει
τις πηγές να μιλήσουν...» (R. Kosellek)

● ● ● ≠ Στο 19ο αιώνα:

→ Θεμέλιο της ιστορίας ήταν
τα ιερά γεγονότα

(= «*Φετιχισμός των γεγονότων*»)

«Δεν έχει τεκμήρια, δεν έχει ιστορία»

(Langlois & Seignobos)

«Μάζευε γεγονότα και ύστερα
να τα συνδέεις αιτιακά»

(H. Taine)

- ● ○ | Ιστορία χωρίς πηγές – μαρτυρίες
μοιάζει αδιανόητη,

αν και μπορούμε να κάνουμε ιστορία
βασισμένοι και στην απουσία
(= στη σιωπή)
των μαρτυριών...

να φτιάξουμε «**τα αρχεία της σιωπής**»
(Le Goff)

- **Πώς;**

▶ Πάντως η ιστορία δε γράφεται
απλώς συλλέγοντας μαρτυρίες...

▶ Οι μαρτυρίες είναι λόγοι που θέλουν συζήτηση

(= από που βγήκαν,
πώς ειπώθηκαν, τι υπηρετούσαν...)

«Η ιστορία γράφεται με πηγές και... πρωτοβουλίες»

(H. Moniot)

- ΤΙΣ ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ ΤΙΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΩ ΜΕ ΜΕΓΑΛΗ ΕΠΙΦΥΛΑΚΤΙΚΟΤΗΤΑ,

- ΔΕΝ ΤΙΣ ΠΑΙΡΝΩ ΠΟΤΕ «ΤΟΙΣ ΜΕΤΡΗΤΟΙΣ»,

- ΤΙΣ «ΕΜΠΙΣΤΕΥΟΜΑΙ»,

- ΑΛΛΑ ΑΦΟΥ ΤΟΥΛΑΧΙΣΤΟΝ ΤΙΣ ΡΩΤΗΣΩ

- (=ΤΙΣ ΑΠΟΚΡΥΠΤΟΓΡΑΦΗΣΩ):

- *Ποιος τις γράφει και τι μπορώ να μάθω γι' αυτόν,*

- *πότε (σε ποια φάση του γεγονότος),*

- *από ποια θέση, με ποια γλώσσα,*

- *τι συγγραφικό είδος είναι,*

- *σε ποιους απευθύνεται*

- *(και τι μπορώ να μάθω γι' αυτούς),*

- *τι θέλει να πετύχει,*

- *ποιους πολεμά,*

- *τι κρύβει, τι/ποιοι υπερασπίζεται.....*

- «**Ο ιστορικός είναι εκείνος που κατασκευάζει την πηγή**
- – **τα υπολείμματα του παρελθόντος**
- **δεν είναι παρά η πρώτη ύλη για κάτι τέτοιο...**

**Το κάθε ίχνος έρχεται από το χθες,
η οριοθέτησή του όμως... έρχεται από το σήμερα...»**

H. Moniot

**«Η ιστορία θα όφειλε να είναι μια πάλη ενάντια
στην οπτική που επιβάλλουν οι πηγές...»**

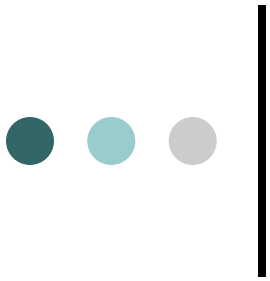
(P. Veyne)

B) ΠΡΩΤΟΓΕΝΕΙΣ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΕΙΣ ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

▶ Πρωτογενείς Ιστορικές Πηγές=

Οι **πηγές - κείμενα** που είναι σύγχρονες
(ή περίπου σύγχρονες)
με την περίοδο που μελετάται,
γραμμένες από αυτούς που συμμετείχαν
ή ήταν κοντά στα δρώμενα
(**αυτόπτες – αυτήκοοι**)

καθώς και οι **πηγές – αντικείμενα ή οικοδομήματα**
εκείνης της περιόδου

▶ *Δευτερογενείς Ιστορικές Πηγές*=

Οι ερμηνείες του παρελθόντος
γραμμένες σε μια μεταγενέστερη περίοδο

ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΕΙΣ ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ:

α) Ιστορικά συγγράμματα

(«*Η Ιστορία της Ελληνικής Επανάστασης*»
του Δ. Κόκκινου)

β) Ιστορικο-λογοτεχνικά έργα

(«*Τα Ματωμένα Χώματα*»
της Διδώς Σωτηρίου)

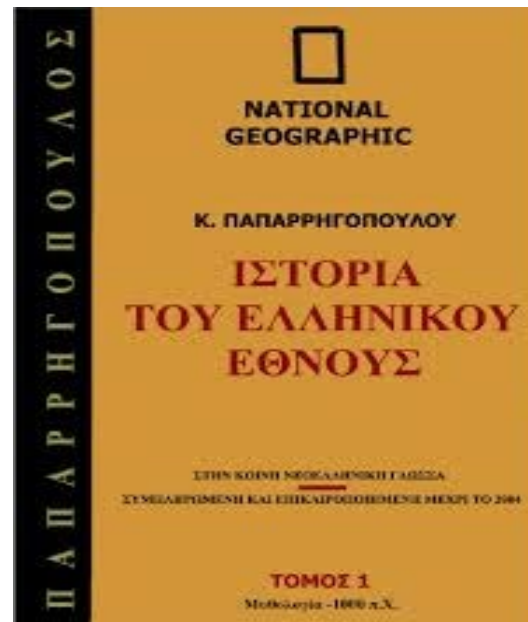
γ) Εικαστικά έργα με ιστορικό περιεχόμενο

(«*Η Καταστροφή της Χίου*»
του Ε. Ντελακρουά)

▶ Η «*Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*»
του Κ. Παπαρρηγόπουλου (19ος αι.)

είναι πρωτογενής ή δευτερογενής
ιστορική πηγή;

▶ Ανάλογα με τη χρήση της, μια πηγή
μπορεί να είναι ταυτόχρονα
και *πρωτογενής* και *δευτερογενής*

→ Η «Ιστορία» του Παπαρρηγόπουλου
είναι δευτερογενής
όταν ερμηνεύει τη Βυζαντινή Ιστορία

αλλά και πρωτογενής
όταν θέλουμε να μελετήσουμε
τις αντιλήψεις των Ελλήνων του 19ου αιώνα
για τη Βυζαντινή Ιστορία...